

Kontrollutvalget i Stjørdal kommune

Vurdering av Stjørdal kommune sitt eierskap i Revisjon Midt-Norge SA

Det vises til møte i kontrollutvalget den 13.12.24 og vedtak i sak 60/24 om prosessen for å sette revisjonen ut på anbud.

Revisjon Midt-Norge SA er tilfredse med at også vi som revisjonsselskap nå kan få mulighet til å belyse denne saken.

Vi vil først si at vi beklager at kommunedirektøren opplever samarbeidet som dårlig. Kommunedirektøren har imidlertid ikke tatt dette opp direkte med ledelsen i Revisjon Midt-Norge SA. Dette har heller ikke vært kjent for de utøvende revisorene som arbeider med Stjørdal før nå i høst. Vi ønsker derfor gjerne å diskutere med kommunedirektøren hvordan den faglige dialogen med administrasjonen kan bli bedre.

Vi har heller ikke registrert at kontrollutvalget i Stjørdal, som er vår oppdragsgiver, har uttrykt misnøye med oss som revisor. For Revisjon Midt-Norge er det prinsipielt viktig at kundeforholdet er forankret i kommunestyret og kontrollutvalget. Dette er i tråd med kommuneloven med forskrifter. Kontrollutvalget bestiller revisjoner, og revisor rapporterer resultatene av sitt arbeid til kontrollutvalget. Omfanget av revisjon er forankret i en leveranseavtale med kommunen. Det er ordfører som har underskrevet leveranseavtalen mellom Revisjon Midt-Norge SA og Stjørdal kommune.

Revisors rolle, når det gjelder å revidere en kommune, er føre kontroll med administrasjonen på oppdrag fra kontrollutvalg og kommunestyre. Revisjon Midt-Norge SA er en ekstern og uavhengig part, og er politikernes redskap for intern kontroll. Vi skal se etter at forvaltningen drives i samsvar med politikernes vedtak og forutsetninger, og at regnskapet gir et sant og rettferdig bilde av den økonomiske situasjonen. Videre at det er utarbeidet i samsvar med lover, forskrifter og god kommunal regnskapsskikk. Vi skal være på vakt for fellesskapets verdier.

Vi har stor forståelse for krevende økonomiske tider i kommunene. Vi ser at alle kommunale tjenester og samarbeidsområder vurderes i forhold til kostnader og nytte. Det er naturlig at dette også gjelder Revisjon Midt-Norge SA.

I denne sammenhengen ønsker vi å bidra med et best mulig beslutningsgrunnlag. Hva er fakta når det gjelder revisjon generelt og Revisjon Midt-Norge SA (RMN) spesielt?

Utgangspunktet er at regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll er lovpålagt jfr. kommuneloven. Det kan altså ikke velges bort. Revisjonen kan løses gjennom å ansette egen revisor, inngå i et interkommunalt samarbeid eller konkurranseutsette revisjonen.

Skal kommunen da fortsette eierskapet i RMN?

Først noen tall og fakta.

Litt kort om selskapet Stjørdal kommune eier.

Revisjon Midt-Norge SA er organisert som et samvirkeforetak der kommuner og fylkeskommuner er våre eiere/deltakere. RMN skal ihht vedtatte vedtekter drive revisjon av de kommuner og fylkeskommuner som har medlemskap i foretaket. Per januar 2025 er det 53 kommuner og Trøndelag fylkeskommune som er deltakere i selskapet.

Årsmøtet er det øverste organet i selskapet. Årsmøtet vedtar budsjett og honorar for deltakerkommunene. Videre vedtar årsmøtet overordnede mål og strategier for selskapet, samt velger styremedlemmer. I Stjørdal er det ordfører som er kommunens representant i årsmøtet.

RMN er i dag et resultat av 5 interkommunale selskap som har fusjonert siden 2017. Før 2004 var Stjørdal kommune med i Søndre Innherred revisjonsdistrikt. Deretter KomRev Trøndelag IKS fram til 2017. Fra 2018 har Stjørdal kommune vært med i Revisjon Midt-Norge SA.

Vi har 47 ansatte fordelt på 9 kontor i regionen (Stjørdal, Orkanger, Brekstad, Trondheim, Steinkjer, Namsos, Brønnøysund, Sandnessjøen og Mosjøen).

Er RMN dyre?

Selskapet driver til selvkost.

I RMN har man valgt en modell med et honorar som vedtas av årsmøtet. I dette honoraret ligger alt av lovpålagte revisjonstjenester, attestasjoner, veiledning osv. Dette gir forutsigbarhet og ingen ekstrarafakturering for kommunen. I 2024 betalte Stjørdal 1 634 000,- for disse tjenestene. Til sammenligning betalte Stjørdal i 2015 kr 1 345 000,- for revisjon.

Kostnadsbildet viser at siden etableringen av RMN i 2018 har kommunenes honorar til selskapet økt mindre enn kommunal deflator fram til i dag. Tabellen viser at mens kommunal deflator i gjennomsnitt har økt med 3,9 prosent i perioden, har revisjonshonorarene økt med 1,6 prosent.

Tabell 1: Utvikling i kommunal deflator sammenlignet med økning i honorar for eierkommuner i RMN

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kommunal deflator	3,1 %	3,2 %	1 %	4,4 %	6,7 %	4,3 %	4,7 %	4,1 %
Økning honorar RMN	0 %	0 %	Reduksjon på 2%	1 %	1 %	4 %	7 %	4,1 %

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi V-2024, RNB24 og KS

Sammenlignet med kommuner som er deltakere i andre interkommunale løsninger, eller har konkurranseutsatt revisjonen, er vi også kostnadseffektive. Vi har hentet inn tall fra noen kommuner som er revidert av andre selskap.

Eksempler på årlige kostnader til revisjon for kommuner i Norge:

Kommune	Innbyggertall	Kostnad revisjon eks mva	År/ revisjonsselskap
Stjørdal	24 870	1 635 000,-	2024 RMN
Rana	26 000	1 653 000,-	2023 privat revisjon
Tynset	5500	900 000,-	2025 privat revisjon

Tysvær	11 400	1 200 000,-	2023 Rogaland revisjon IKS
Elverum	21 568	2 188 000,-	2023 Revisjon Øst IKS
Ås	21 300	1 500 000,-	2025 privat revisjon
Hemnes	4420	900 000,-	2023 KomRev Nord IKS

Det kan være litt vanskelig å sammenligne kostnader mellom kommuner. Dette skyldes usikkerhet om innholdet i de ulike avtalene om revisjon, men generelt kan det se ut til private revisjonsselskap gir noe rimeligere fastpris på lovpålagt regnskapsrevisjon, men opererer med en høyere timepris på forvaltningsrevisjon. Ved sammenligning av KOSTRA data er det også viktig å være klar over hva som er kostnader til revisjon, sekretariat og drift av selve kontrollutvalget.

Vi har tall fra konkrete anbudskonkurranser vi har vært med på, som viser at vi er konkurransedyktige på pris når det gjelder en totalpakke av revisjonstjenester.

Hva med mengden revisjonstjenester?

Er det for mye eller for høyt nivå på tjenestene? Både i RMN og i kommuner som har konkurranseutsatt revisjonstjenestene, er det i dag slik at man har en pris som skal dekke alle lovpålagte revisjonstjenester, attestasjoner og nødvendig veiledning til disse tjenestene. Når det gjelder forvaltningsrevisjon (FR) er ikke mengde og omfang konkretisert i lov. Her legges det til grunn et timetall årlig for FR. I RMN er antall timer FR per kommune delt in i 4 nivåer avhengig av størrelsen på kommunen. Forvaltningsrevisjoner kan være store og små, men en gjennomsnittlig forvaltningsrevisjonsrapport i Norge er på ca 300 timer. Våre tall for mengden forvaltningsrevisjon for kommunene, er sammenlignbare med nivået i tilsvarende store kommuner som revideres av andre selskap.

Eksempler på timer FR i kommuner i Norge årlig:

Kommune	Innbyggertall	Timer FR	Egenregi eller konkurranse
Tynset	5 000	355	konkurranse
Rendalen	1 800	350	konkurranse
Rana	26 000	550	konkurranse
Stjørdal	26 000	550	Egenregi RMN
Ås kommune	21 300	600	konkurranse
Hemnes	4 420	243	Egenregi KomRev Nord IKS
Røyrvik	460	185	Egenregi RMN

Forvaltningsrevisjon bestilles av kontrollutvalget for hvert prosjekt som gjennomføres.

Finansiell revisjon er et løpende oppdrag som går kontinuerlig med bakgrunn i kommunens eierskap i RMN og kommunens engasjementsbrev med RMN. Hovedoppgaven når det gjelder finansiell revisjon er revisjon av kommunens årsregnskap, der vi skal kontrollere om årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrifter. Vi utfører revisjonen ihht internasjonale revisjonsstandarder og god kommunal revisjonsskikk. Vi har fokus på at finansiell revisjon gjennomføres ihht gjeldende krav, men også at den er effektiv og vi har fokus på likebehandling.

I finansiell revisjon inngår i tillegg til revisjon av årsregnskapet og årsberetningen, gjennomføring av forenklet etterlevelseskontroll, gjennomføring av andre attestasjoner, veiledning, rapportering og deltakelse på kontrollutvalgsmøter og kommunestyremøter.

Gjennom den finansielle revisjonen så bidrar vi også med veiledning til kommunen. Dette kan være spørsmål som kommunen har, eller egne møter med administrasjonen om ulike tema. Eksempelvis

har vi veiledet administrasjonen i kommunen innenfor kjøp av eiendomsselskap og muligheter for finansiering av ombygging i det siste. Vi gjennomfører også webinarer for våre kunder.

Er vi kompetente?

Vi er en kunnskapsbedrift med 47 ansatte og reviderer 54 kommuner i Norge. Det er dette vi er spesialister på. RMN er det selskapet som reviderer flest kommuner i Norge. Vi har de samme kompetansekrav til våre revisorer som det de private revisjonsselskapene har, eksempelvis statsautoriserte revisorer. Vi har medarbeidere med spisskompetanse på kommunale problemstillinger. Vi har medarbeidere som bidrar i den faglige utviklingen av kommunal revisjon i Norge gjennom å sitte i nasjonale bransjekomiteer. RMN har 10 statsautoriserte regnskapsrevisorer. De fleste forvaltningsrevisorer har mastergrad og to har doktorgrad. Vi har mange års erfaring blant våre medarbeidere. For våre eiere og kunder betyr dette en revisor som har den beste kompetansen innenfor kommunal revisjon og en unik kjennskap til kommunal sektor.

Hva er status når det gjelder konkurranseutsetting av revisjonstjenester i Norge i dag?

Loven åpnet for konkurranseutsetting av revisjonstjenester i 2004. Det er i dag ca 40 kommuner som har konkurranseutsatt revisjonstjenestene. Disse kommunene er delt mellom Deloitte, BDO og KPMG og RMN (vi har nemlig også en kommune). Deloitte reviderer flest kommuner av disse andre aktørene. For 10 år siden var det 50 kommuner som hadde konkurranseutsatt tjenestene. De siste årene har kommuner på Haugalandet og Vestfold gått tilbake til interkommunale selskap, eksempelvis Tønsberg kommune.

For 10 år siden var det nærmere 40 interkommunale revisjonsselskap. Nå er det 19 igjen. Det har vært store strukturelle endringer for å møte krav til kompetanse, effektivitet og konkurranse fra private aktører.

Hva er mulighetene for eierkommunene til RMN?

Vi ønsker oss eiere/ kommuner som er stiller krav til oss og har forventninger til tjenestene de betaler for. Dette gjelder både kompetanse, pris og kvalitet. Vi ønsker en dialog med både administrasjonen og politikerne i våre kommuner velkommen. Kommunene må bruke mulighetene som ligger i eierskapet til selskapet. Hva skal selskapet være for kommunene framover? Hvordan skal selskapet drives? Kommunene kan bruke årsmøtet som arena for å diskutere og påvirke utviklingen av selskapet.

I tillegg til å forvente at RMN arbeider aktivt med effektivisering og utvikling av selskapet, kan deltakerkommunene diskutere andre strategier for selskapet (selskapets strategi er vedtatt av deltakerkommunene i årsmøtet). Tema kan være å øke inntjeningen på andre kunder eller økt salg til egne kommuner (i egenregi). Årsmøtet kan også diskutere leveranseavtaler og modell for fakturering.

Kan det ikke likevel være greit å teste RMN sin konkurransevne i markedet gjennom konkurranseutsetting? Utfordringen med dette er at selskapet er opprettet av kommunene, med et felles formål om å levere kostnadseffektive revisjonstjenester i egenregi. Selskap som leverer tjenester i utvidet egenregi, er i henhold til EU/EØS regelverk pålagt å ha minimum 80% av omsetningen og aktiviteten blant eierkommunene i selskapet. Selskapets vedtekter sier at hvis man er medlem i RMN må man kjøpe hovedvekten av revisjonstjenester fra selskapet. Hvis våre eierkommuner skal teste oss med jevne mellomrom gjennom konkurranseutsetting, undergraver dette hele formålet med selskapet. Hvis kommunen har utlyst en anbudskonkurranse, vil man måtte gjennomføre konkurransen og ta det beste tilbudet. Skulle RMN være det beste tilbudet kan man ikke avlyse konkurransen og gå tilbake til medlemskap i RMN igjen.

Konkurranseutsetting hvert 4 år betyr også en del transaksjonskostnader. Dette blir ofte underkommunisert når det snakkes om kostnader.

Det er mulig å sammenligne våre priser, vår kompetanse og våre tjenester med andre selskap. Slik benchmarking/sammenligninger er mulig på annen måte enn via konkurranseutsetting. Dette har vi prøvd å vise ovenfor.

Når det gjelder uttreden av Revisjon Midt-Norge SA, reguleres dette av selskapets vedtekter;

§ 9 Uttreden

Uttreden kan foretas med ett års varsel. Utmelding skal skje skriftlig.

Ved utmelding har medlemmet krav på å få tilbakebetalt sitt andelsinnskudd. Innskuddet utbetales på uttredelsestidspunktet. Medlemmene har ikke krav på å få utbetalt renter på andelsinnskudd.

Ved uttreden skal det foretas en beregning av pensjonsforpliktelsen ved opphør (engangspremie) per dato. Medlemmer som trer ut av selskapet må innbetale sin andel av foretakets engangspremie.

Beregning av hvor stor pensjonsforpliktelse kommunen må innfri ved uttreden, beregnes altså ved uttredelsesdato.

Viktigheten av kontroll og revisjon (dette er uansett om kommunen kjøper revisjonstjenester eller er deltakere i et interkommunalt selskap)

Verdien av tillit i samfunnet til politiske organer og administrasjon er sentralt. Dette er viktig i et demokratiske perspektiv. Vi vil også trekke fram viktigheten av kontroll og revisjon, ikke minst i krevende tider for kommunene.

I tillegg til dette ligger det forhåpentligvis en nytteverdi for administrasjonen og et bidrag til forbedring gjennom revisjonen som utføres. Vi veileder også kommunene mer i økonomisk vanskelige tider.

Vi kan helt sikkert bli bedre på mange måter, både i den interne driften, og hvordan vi opptrer når vi er ute og reviderer. Dette gjelder også for hvordan vi kommuniserer og samarbeider med både administrasjonen og politikerne i kommunen.

Vi håper denne saken kan være med på å bedre dialogen med kommunen. Dette gjelder den faglige dialogen med administrasjonen og dialogen med Stjørdal kommune som eier. Fra vårt ståsted har dette høy prioritet.

Med vennlig hilsen

sign

Arnt R. Haugan
Daglig leder